

si bodi. — Kdo hujska delalce proti cerkvi in krščanstvu, če ne liberalizem, ki snuje povsod delalska društva, po katerih se najbolj vera in krščanska spodobnost spodkopava in rokodelci nezadovoljni delajo.

To so uzroki množične se revšine, ne pa krščanski nauki, ki vse to zametujejo. Omenjena spomenica dež. odbora čudno blodi, če te družbinske spake — zlorabi krščanskih načel pripisuje; tako zamorejo le teoretiki govoriti, ki so tačas najbolj smešni, kadar se — v bogoslovje splazijo.

Edina resnica, katero smo zasledili v spomenici, je pa ta, da se pri ubožnih zadevah nič ne opravi, ako si srenjčani povsod v roke ne sežejo in povsod enako ne ravnaajo, da domači ubožci dovolj pomoči imajo, tujcem in nepotrebnim se pa povsod pomoč odreče. To bi se pa bilo doseči dalo s tem, da se obstoječi farni ubožni zavodi postavno uredijo ter se dušnim pastirjem na stran postavijo zaupni srenjčani kot oskrbniki ubožih, kateri bi po postavnih določbah svojo imenitno službo z veseljem in z dobrim vspehom izvrševali. — Gospodje postavodajalci so pa stvar na krivo pot speljali: sklenili so tako postavo, ki duhovnega pastirja ne pozna ter hoče brez njega po srenjskih organih upravo ubožnic izvrševati; postavo, ki farne ubožne denarje le toliko zarajta, da jih hoče v srenjsko denarnico spraviti; postavo, po kateri se ima nova srenjska doklada na dačne goldinarje naložiti, če bo krščanska dobrodelnost ljudem opešala.

Bode li vse to srečen uspeh imelo? Jako dvomimo. Koliko je srenj, v katerih se živa duša za ubožne zadeve ne briga, ako ne dušni pastir! Ali se bo zaupanje pri ljudeh povzdignilo, ako slišijo, da je župan oča ubožih postal in da tečejo miloščine v srenjsko denarnico? Nemajo li srenje že nad glavo dosti družih pisarij, da se jim še naloži posebna uprava ubožnega premoženja? Bodi li župan ali nja pisar, ki ima dostikrat službo v dveh, treh srenjah, hodil po kočah k bolnikom, revežem in sirotam? Bo mar teh beseda več premogla, kakor beseda dušnega pastirja, ki je že po svojem poklicu oča ubožih, da darovi za uboge redno tekajo?

Kdor dejanske razmere in zgodovino pozna, nam bo pritrdil, ako rečemo, da se bo tudi ta postava v malo letih pokazala kot nepraktična, ker hoče blag namen po krivem potu doseči ter prezira kat. cerkev, ki je bila in bo ostala najboljša mati in tolažnica ubožih.

Nemškutarsko-liberalna večina v moravskem dež. zboru je ravnokar sklenila, da preidejo farni ubožni zavodi v srenjsko upravo. To je namen liberalnih postavodajalcev povsod. Kako se pa sklada to početje s 15. členom ustave, ki so ga prav liberalci napravili? Po tem členu ima vsaka, pravno pripoznana cerkev in verska združba ostati v posesti in užitku svojih, za bogočastje, nauk in dobrodelne naprave, odločenih usta-

nov (štifteng) in fondov. — Sicer ni nič novega, da liberalni zastopi meni in tebi nič sklepajo postave, ki so ustavnim členkom nasprotne (glej ubogi §. 19., ki tako silno lepo o enakopravnosti vseh narodov v Avstriji govori); pa čuditi se ne smejo, ako so narodi zaupanje in spoštovanje do take ustave zgubili!

Iz mrzenja do cerkve in po svoji glavi napravili so šolske postave, in vse, kar še ni celó prismojeno, spozna zdaj, da stvar ne velja in se mora preurediti, če nočemo, da se ves mladi zarod popolnem ugonobi. — Napravili so po svojih liberalnih navzorih srenjsko in okrajno postavo, organizirali javno upravo, in — večina graškega, zadosti liberalnega dež. zbora, izreče v malo letih, da ne velja to nič in se mora preurediti! Isto skušnjo — tega smo do živega prepričani — napravili bodo tudi z novo postavo za ubožne zadeve; prepričali se bodo, da ni ljudskim razmeram primerna, in potem bo zopet treba — nazaj krenoti. — Zares, liberalizem le zna podirati, staviti in ohraniti pa ne zna!

Gospodarske stvari.

Nasvėti zoper trsno uš.

Že v štev. 32. „Sl. Gosp.“ smo slovenske vinogradnike pozorne storili na novega sovražnika vinske trte — na trsno uš (phylloxera vastatrix). Povedali smo, kako da se je strahoviti mrčes iz Amerike pritepel na Francozko, in tukaj že neizmerno veliko vinogradov uničil. Dozdaj še niso izumili nobenega izdatnega pomočka zoper to uimo. Francoska vlada ponuja 300.000 frankov (t. j. 120.000 gld.) vsakemu, ki najde pravega pomočka. Tudi v naše cesarstvo se je že pritepla trsna uš. V vinogradu vinorejske šole klosterneuburške nad Dunajem se je prvič prikazala in velik del lepega vinograda pokončala, da morajo vse trsje izrovati, ker ni nobena reč pomagala, katerokoli so proti mrčesu poskusili.

Nov in to strahovit sovražnik naših lepih vinskih goric je tedaj celó blizu nas. Bati se nam je v resnici za nje. To ni več prazen strah. Nesreča nas bo gotovo zadela, ako se njej hitro, krepko in vzajemno na obrambo ne postavimo. Zdaj je še upati, da se obranimo, ker se je trsna uš le na enem mestu prikazala. Ker se je pa v novejšem času iz klosterneuburških goric na tisoče trsova razpošiljala po vsem cesarstvu, se je bati, da se prihodnjo spomlad že na mnogo krajih nesrečni mrčes prikaže, morebiti sredi nas, ker so posebno vinorejska društva skušala trsja dobivati iz Klosterneuburga. —

Ako tedaj nečemo, da nas dohiti neizmerna nesreča, ako nečemo, da bi cesarstvo zgubilo veliko milijonov premoženja, prebivalci pa ogromno

dobička in zaslužka, se nam je iz začetka braniti na vse strani.

Toda kaj hočemo storiti, ker sovražnika še ne vidimo? Nasvetuje se sledeče, kar je tudi v štaj. deželnem zboru omenjeno bilo:

1. Trsna uš se najhitreje širi in najbolj da-leč zatrosi po — trsovji. Prvi pomoček zo-per njo bo tedaj: k priči prepovedati nva-ženje vsakovrstnega trsovja iz vnanjih dežel, da se tako trsni uši pot v cesarstvo popolnem za-pre. Zraven mora pošiljanje trsovja iz ene dežele v drugo prepovedano biti tudi pri nas. Še sosed sosedu naj ne posojuje ali prodava trsovja in ključev. Tako postopanje se utegne marsikomu zdeti preostro. Ali po-misliti moramo, da še vinogradnik sam ne ve, ali ni trsne uši v njegovem vinogradu. Stokrat bolje storimo, da s poboljševanjem in popravljanjem vi-nogradov nekoliko čakamo, kakor da smo v kratkih letih morebiti prisiljeni, ves vino-grad pokončati.

Treba tedaj, da se vsem vinorejskim šolam, trsovniceam itd. prepove, trsovje prodajati ali posojevati.

2. Gledé hitrega pokončanja trsne uši pa bo treba posebnih in ostrih postav. Vsak vinograd namreč, v katerem se najde trsna uš, se ima brez usmiljenja in brez vsakega ozira izrjavati, pokončati in njegovo trsovje sožgati. Ob goveji kugi pobijajo vsako okuženo goved, in tudi vinograd, v katerem je trsna uš, se mora uničiti, ker je okužen. In to je previdno in modro, kajti, če okuženega vinograda gospodar ali gosposka ne pokonča, ga pa bo v kratkem pokončala trsna uš! In zdaj bo nesreča še večja, ker se bo trsna uš preselila v sosedne vinograde in čim dalje tim strašneje se širila in vinograde pustošila. V ne-koliko letih bi utegnile vse naše vinske gorice postati — gole. Prizanašanje bilo bi zastoj, marveč še pogubniše. — Kder koli bi se tedaj našla trsna uš, ondi bi se moral vinograd izrjavati. Posestnikom pa bi se naj plačalo nekoliko od-škodnine, kakor se to godi pri goveji kugi.

3. Da pa ovi nasvêti zares pomagajo, je treba vzajemnega postopanja, združenih moči. Cesarska in deželska vlada, deželni zbori in odbori, okrajni zastopi, srenje in župnije, vsi imajo sodelovati, dokler se požrešni mrčes popol-nem ne zatere. V vsakem okraju ali župniji (fari) se naj postavijo zvedeni in dobro plačani možje, ki imajo po celem okraju potovati in vi-nograde pregledovati. Naj se jim da oblast, vsak vinograd, v katerem zasledijo ta mrčes, hitro po-končati. Moža bi naj plačevali posestniki vino-gradov, morebiti po prostovoljnem porazumljenju med seboj; kdor bi se priklade branil, bi se naj smel k temu prisiliti. Se ve, da bi tudi država in dežela imele pomagati. Vlada pa naj brž da-ri-la razpiše vsakemu, kateri izdaten pomoček zo-per trsno uš izumi.

To je ob kratkem vse, kar se zdaj storiti da. Vnanja znamenja se na okuženi trti ne pokažejo hitro, nekatere trte se dolgo ustavljajo, preden oslabé. Kadar so pa vse glavne korenine prevrtane in okužene, se pokaže to najpred na listju od zgoraj, ki začne žolteti in odpadati, grozdje se krči, vsa trta je medla in suholata. Kdor v vinogradu ali na brajdi le količkaj takega zapazi, naj pokliče brž v tej reči zvedenega člo-veka, ter naj trs nemudoma — toda prav rahlo — kolikor le mogoče z vsemi koreninami izruje in pri koreninah natanko pregleda — s povekšal-nimi očnicami ali drobnogledom, ker sicer le prav bistro oko zapaziti more mrčes, ki se pod kožo zarije. Če pa nimaš ne zvedenega človeka, ne pripravnih očnic za pregledovanje, storiš najbolje, če trsje, na katerem si ona znamenja zapazil, nemu-doma sožgeš. Bog ne daj komu iz takega vi-nograda trsnice prodavati!

Odkritosrčna beseda o banki „Sloveniji“ v Ljubljani.

Dokazati ni treba „Gospodarju“, da je iz za-četka že morebiti med vsemi slov. časniki naj-več delal za ta narodni zavod. To mu pa daje nekako pravico, da tudi o napakah pri tem za-vodu odkritosrčno govori, kajti mu nihčér podti-kati ne more namená, da hoče narodni zavod pod-kopati. — Sprejmite toraj dopis, ki je le izraz tega, kar premnoge gg. delničarje moti, da se obotavljajo na akcije doplačati. Z dopisom druga ne želimo, kakor da slavno ravnateljstvo brž ko mogoče napotke odstrani, katerih bomo omenili.

Krivo je bilo, da se ni o pravem času gg. delničarjem naznanilo, da se kupon od meseca julija t. l. ne bo izplačal in ali imajo upanja, da se bo pozneje izplačal. Vsakdo se je tega grozno prestrašil, kajti če društvo svojim upnikom obre-sti od vloženega kapitala več plačevati ne more, tudi pričakovati ne sme, da se bo pri njem še več kapitala založilo. Zdaj ko se tirja doplačilo na delnice, naj se tudi zastran dolžnega kupona kaj naznani.

Jako krivo je bilo, zakaj da se ni že pri prvem rednem občnem zboru dné 28. maja t. l. doplačanje na akcije na dnevni red postavilo. Vsaj so gospodje vedli, kako da banka stoji. Vsak delničar ve, da je v izrednih slučajih zavezan, doplačati na akcije vsaj do 85 gld., kakor jim je bil prvi kurs postavljen. Da se je to do izred-nega obč. zbora dné 17. avg. t. l. odlašalo, vz-budilo je sum, da se — iz rok v usta gospodari in še le tačas na bodočnost misli, ko ni več kaj v roke vzeti. Tudi to škoduje zaupanju.

Krivo je slednjič, da izvedenci po novi-nah premalo pišejo. Do najnovejšega časa še se vedlo ni, kdo da je že vplačal; v „Slo-vencu“ storjen je začetek. Želeti pa je, da se več imen v eni številki povzame, da se brž zve,

kako da doplačilo napreduje. — Vsakdo, ki želi obstanka in dobrega vspeha domačemu zavodu, bi tudi rad vedel, kako da stvar zdaj stoji, odkar je doplačanje na akcije sklenjeno: ali gredo zavarovalna močno nazaj, ali še obstaja tržaška podružnica, kdo da je zdaj glavni ravnatelj, ali ima društvo kakih zvez s pozavarovalnimi društvi in s katerimi itd. itd.? O vsem tem svet ničesar ne ve, in ta negotovost ne more vzbujati zaupanja, in toraj tudi delničarjev ne osrčevati, da se za doplačanje odločijo.

Eden v imenu mnogih.

Gospodarske skušnje.

O koristi živih plotov. Le malo drevesnih sort je prikladnih za napravo živih plotov; izmed šilovja le navadna smereka in tisovec (*taxus baccata* - Eibe); izmed listnega drevja pa: gaber, glogovec in neka severno-amerikanska sorta glogovca (*Crataegus*, *crus galli* - Weissdorn) s trni za prst dolgimi in debelimi in ravno zaradi teh za varovalne žive plote kakor vstvarjena. Glavne prednosti živih plotov so: 1. preprosta in cena njihova naprava, posebno ako si mladičje na lastni zemlji priredimo; sicer pa tudi 1000 smerek iz tujega lesa kupljenih le 2 gold. 30 kr. in pri večji množini le samo 1 gld. 15 kr. velja; 2. dolga trpežnost živega plota, če se pametno z njim ravna (zna (smerečji živi plati trpijo nad 50 let); 3. živi plati ne pospešujejo kakor plati iz lat ali desek zarejo škodljivega mrčesa, ampak služijo za prebivališča koristnim pticam, ktere mrčese zalezujejo in žrejo in tako sadnosno drevje teh škodljivcev varujejo; 4. branijo posebno smerečji plotovi, ker so celo leto gosto zaraščeni in zeleni, naše vrte mrzlih in suhih severnih vetrov; zabranjujejo bolj ko plati iz lat ali desek, da tatinski klateži ne morejo tako lahko jih prelesti in našim sadežem škodovati. Priporočajo se tudi plotovi iz murb. („Pr. Ldw.“)

Štajerski dež. zbor.

XI. seja 5. okt. Na vprašanje dra. Neckermana zastran reguliranja Savine odgovori dež. predsednik, da je sicer vladna predloga že izdelana, da se je pa po vladini želji popred deželnemu odboru in pretres izročila in zamore še le potem pred dež. zbor priti. — Grof Platzov predlog, da sme okr. prvosednik v najnih slučajih proti poznejšemu privoljenju okr. zastopa stroške za ceste delati, se sprejme in odboru izroči. — Ravno tako Seidlnov predlog, da naj vlada brž ko mogoče državnemu zboru predloži postavo, po kateri se ima pri davku odpisovati ob nezgodah na polju in vinogradih. — Dovolj se doplačilo 13.314 gld. iz dež. blagajnice k stroškom za šolo gluhomutev v Gradcu.

Predlogi naučnega odbora, da se ustanovi 6 štipendij po 500 gld. za dovršene pripravnike, ki

se hoté izuriti za občanske šole (Bürgerschulen), se sprejmó. Glej V. sejo.

XII. seja 7. okt. Seidl razvija svoje vprašanje do vlade, kedaj da se bo v deželni postavi od 18. jul. 1871 izrečena odveza prirodnin (Naturalgiebigkeiten) za cerkve, fare in šole (?) zvršila, in ali je do dné 2. nov. 1873, ko je bil postavljen letni obrok za oglašanje pravic, le ena odveza pri okr. glavarstvih se dogнала; slednjič, ali bi ne kazalo, v pospeševanje tega posla pri okr. glavarstvih pomočnih uradnikov postaviti? — G. dež. predsednik je odgovor na to odložil na eno prihodnih sej. — G. Seidl je stražar postave, in ne pičica ne sme ostati nezvršena. V tem slučaju je pa nja policijska natančnost prav krivična, kajti dobro ve, da n. p. gospodje kaplani in tudi mnogi župniki skoro druga nemajo, kakor ubogo zbireo. Odveza bo silno majhna, in ker bo do vravnjanja plač za duhovnike in do odkazanja pri davkarijah še mnogokrat mesec se pomladil, bi menda Seidl najrajše imel, da do tačas duhovniki in cerkve tudi še pri pičlem dohodku od zbiré škodo trpé.

Predlog naučnega odbora, da prevzame dežela rudarsko in plavžarsko šolo v Ljubnem, se sprejme. Dež. odbor ima nálog, da se z vlado zastran stalne podpore za šolo in z onimi, ki so jo dozdaj vzdrževali, pogodi. Za bodoče leto ima dež. blagajnica razun navadnih štipendij 2000 gld. podpore šoli dati. — Za požarno stražo na gradu v Gradcu dovoli se navadna svota razun 500 gld. gasilnih nagrad, ki imajo za naprej odpasti. — Sledi potem tajna seja.

XIII. seja 8. okt. Zopet začne Seidl ter predlaga, da vlada študira, kako da bi se vinsko pridelovanje proti umetnemu narejanju vina v obrambo vzelo, in da vlada že zdaj narejalce vina nadzoruje, da zdravju škodljivih snovi ne primešavajo. — Se sprejme in odboru izroči v pretres. Oba predloga: ta in oni, ki ga je zagovarjal v prejšnji seji, je že tudi v drž. zboru stavil; ni se toraj bati, da bi ustav zaspal, dokler naš Seidl bedi. — Sprejme se tudi in odboru izroči v pretres predlog Washingtonov, da naj deželni odbor vse karkoli mogoče stori, da se od dežele odvrne uima tresne uši, ki se je obilno prikazala v vinogradu vinorejske šole v Klosternenburgu na dolnem Avstrijskem.

Potrđijo se razni postavki (Posten) dež. proračuna, pred vsem naslednji predlogi finančnega odbora: 1. da se razun že obstoječih 5 štipendij po 120 gl. še 5 enakih za učence vinorejske šole v Mariboru napravi, toda le za 3 leta: 1875—1877. — 2. da naj dež. odbor na to dela, da se v tej šoli in sicer za zdaj 3 leta napravijo posebni tečaji za vincarje, katerim se privoli 1000 gld. podpore. (Težko, če bo to vinograjskim posestnikom všeč.) 3. da dež. odbor po razpisih do okr. in srenj. zastopov in kmetijska družba po naznanilih do podružnic srenje na važnost omenjene šole pozorne stori, da jih dež. odbor spodbudi